

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО ТРЕНІНГУ

8. Zahalnoevropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Pan-European Recommendations for language education: study, teaching, assessment]. Science ed. Ukrainian edition of Dr. Ped. Sciences, Prof. S.Yu. Nikolayev. (2003). Kyiv, 273 p. [in Ukrainian].

9. Lihvodydakychni zasady navchannia inozemnykh mov u zakladykh vyshchoi pedahohichnoi ta zahalnoi serednoi osvity (2018). [Linguodidactic principles of teaching foreign-languages in institutions of higher pedagogical and general secondary education: monograph]. Mukachevo, 342 p. [in Ukrainian].

10. Skilky ukrainskykh uchyteliv, studentiv, uchniv перебуває за кордоном [How many Ukrainian teachers, students, pupils are abroad]. Available at: https://24tv.ua/education/ukrayntsi-za-kordonom-pid-chas-viyni-skilki-uchyteliv-studentiv_n2394182 [in Ukrainian].

11. The European Indicator of Language Competence. Report from the Educational Council to the European Council. Barcelona, March 2002. Available at: <http://www.edu.languagelarning.com.ua>. [in English].

Стаття надійшла до редакції 29.12.2023

УДК 378: 791.635-051]: 159.98

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298628>

Ольга Сорока, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Василь Баранюк, аспірант кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО ТРЕНІНГУ

У статті висвітлено проблему професійної підготовки майбутніх акторів засобами психофізичного тренінгу. Актуальність проблеми вбачаємо у тому, що сьогодення потребує оновлення професійної підготовки майбутніх акторів, спрямованої на розвиток професійно важливих психофізичних якостей, формування акторської майстерності з використанням тренінгу. Встановлено, що результатом пластичного виховання майбутніх фахівців спеціальності 026 Сценічне мистецтво – це пластична культура, що є ознакою професійної майстерності. Представлено комплекс принципів, що забезпечують процес формування пластичної культури майбутніх акторів. Увагу зосереджено на психофізичному тренінгу, заснованому на “методі психофізичних дій”. Встановлено, що складовими елементами психофізичного тренінгу є комплекси ритмічної гімнастики, пластичні етюди, техніка імпровізації тощо.

Ключові слова: професійна підготовка; пластичне виховання; пластична культура; майбутні актори; майбутні фахівці галузі знань 02 Культура і мистецтво; майбутні фахівці спеціальності 026 Сценічне мистецтво; тренінг; психофізичний тренінг.

Табл. 1. Літ. 9.

Olga Soroka, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor, Head of the Social Work and Management of Sociocultural Activities Department, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Vasyl Baraniuk, Postgraduate Student of the Social Work and Management of Sociocultural Activities Department, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

FEATURES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE ACTORS BY USING PSYCHOPHYSICAL TRAINING

The article presents the problem of professional training of future actors by means of psychophysical training. The relevance of the problem lies in the fact that today's needs require updating the professional training of future actors aimed at developing professionally important psychophysical qualities, forming acting skills using training.

In the structure of the educational process of institutions of different accreditation levels that train future specialists in the specialty 026 Performing Arts, there are disciplines aimed at forming the actor's skills: “Stage Speech”, “Actor's Skill”, “Basics of Stage Movement”, “Music Literacy”, “Voice Training”, “Makeup”, “Stage Combat”, etc. A special place in this list belongs to the “Actor's Training”, which allows the forming and developing the plastic culture of future actors. It has been established that the result of plastic education of future specialists in the specialty 026 Performing Arts is plastic culture, which is a sign of professional skill necessary for successful work on creating a full-fledged stage image. The article presents a set of principles that ensure the process of forming the plastic culture of future actors: principles that ensure the physiological block of training future actors; special principles of forming emotional and imaginative thinking; principles aimed at forming a stage image. Attention

is focused on psychophysical training based on the "method of psychophysical actions". The effectiveness of such training depends on the individual selection of exercises and techniques aimed at the formation and development of professional and personal qualities, skills and abilities of future actors. The purpose of psychophysical training for future actors is such physical training that would make it possible to carry out the process of transformation, reincarnation associated with mastering the role. It has been established that the constituent elements of psychophysical training are complexes of rhythmic gymnastics, plastic sketches, improvisation techniques, etc. Different types of plastic studies are presented: plastic studies for the development of vision, hearing, smell, touch; plastic studies for the development of various feelings and qualities; studies for the development of gestures, attention and visual memory; studies for composition and improvisation.

Keywords: professional training; plastic education; plastic culture; future actors; future specialists in the field of knowledge 02 Culture and Arts; future specialists in the specialty 026 Performing Arts; training; psychophysical training.

Постановка проблеми. Підвищення вимог до професіоналізму акторів театру передбачають трансформацію всього освітнього процесу закладів освіти різного рівня акредитації, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців спеціальності 026 Сценічне мистецтво. Сучасне театральне мистецтво вимагає вдосконалення підходів професійної підготовки майбутніх фахівців галузі знань 02 Культура і мистецтво, де специфічною спрямованістю становлення акторів театру буде здійснення інтегративності технічної та образно-мистецької сторони в акторсько-творчому виконавстві.

Ефективність підготовки майбутніх акторів значною мірою визначається якістю освітнього процесу, у ході якого розв'язуються завдання розвитку професійно важливих психофізичних якостей, формування вмінь і навичок, необхідних для майбутньої акторської діяльності.

Доцільно констатувати, що розроблений Стандарт професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності 026 Сценічне мистецтво в закладах фахової передвищої освіти акцентований на використанні особливого творчого підходу для ефективної професійної підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів. Серед спеціальних компетентностей у Стандарті представлено "Здатність створювати художній образ або організувати сценічний проєкт" [6, 6]. У такому випадку знадобиться не тільки визначення базового рівня знань і здібностей студентів, але й увага до їхнього подальшого розвитку з метою вироблення індивідуально-особистісних і професійних якостей, що сприятимуть освоєнню обраної професії, формуванню майстерності актора.

Розвиток та оновлення традиційних методів у професійній підготовці майбутніх акторів театру у театральній школі відбувається постійно. У структурі освітнього процесу закладів різного рівня акредитації, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців спеціальності 026 Сценічне мистецтво, наявні дисципліни, спрямовані на формування майстерності актора, зокрема, "Сценічна мова", "Майстерність актора", "Основа сценічного руху", "Музична грамота", "Постановка голосу", "Грим", "Сценічний бій" тощо. Особливе місце у цьому переліку належить навчальній дисципліні професійно орієнтованого циклу – "Тренінг з майстерності актора", який дає

зможу сформувати й розвинути пластичну культуру майбутніх акторів.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вивченню питань професійної підготовки майбутніх акторів приділяли увагу такі дослідники, як Л. Ванюга, І. Зайцева, А. Коленко, Г. Локарева, С. Набатов, О. Наконечна, Л. Олійник, Н. Стадніченко та інші. Можливості використання різних видів тренінгу, зокрема, психофізичного, тілесно-орієнтованого, ігрового, акторського в підготовці майбутніх фахівців галузі знань 02 Культура і мистецтво вивчали В. Богатирьов, Н. Ігнат'єва, В. Семенцов, Ю. Старостін, С. Юрченко та ін.

Проте незважаючи на достатній рівень досліджень означеної тематики, проблему застосування тренінгу у професійній підготовці майбутніх фахівців спеціальності 026 Сценічне мистецтво у закладах фахової передвищої освіти доцільно розглядати більш детально.

Головною метою статті є з'ясування особливостей психофізичного тренінгу, визначення його потенціалу в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Виклад основного матеріалу. Підтримуємо Н. Ігнат'єву в тому, що сьогодні "театр вимагає від актора бути багатограним у засобах виразності на сцені, а у зв'язку з розповсюдженням жанру пластичних вистав важливим стає вміння бути пластичним, внутрішньо відчувати рухові дії, вміння фізично перебудовуватися і змінювати вектор руху. Використання пластичних засобів дозволяє акторові, відображаючи внутрішні переживання своїх персонажів, створювати різнохарактерні ролі у виставах" [5, 140].

Сучасні дослідники намагаються знайти форми, методи, технології, прийоми ефективного універсального пластичного виховання майбутніх акторів. Для цього вони звертаються до культурної спадщини системи Л. Курбаса, біомеханіки, яка використовувалася у певний період творчості В. Мейергольдом, тренінгів пластики, що практикувалися Є. Гроговським.

Відзначимо той факт, що пластичне виховання – це процес оснащення актора численними руховими вміннями й навичками, необхідними для творчої діяльності на сцені. Існує тісний зв'язок між високим рівнем пластичної культури актора і відмінним станом його тілесного апарату, який у разі отримання

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ ЗАСОБАМИ ПСИХОФІЗИЧНОГО ТРЕНІНГУ

конкретного сценічного завдання зможе адекватно й точно відреагувати саме раціональним пластичним рухом. Це ідеальний варіант професійної готовності актора включитися у психофізичний процес, створення пластики образу засобами індивідуальних фізичних дій.

Загалом, процес пластичного виховання майбутніх акторів до моменту, коли його тілесний апарат буде підготовлений, щоб представляти на сцені образ, в основному завжди зводиться до фізичного тренування, внаслідок якого тіло отримує певні фізичні навантаження, розвивальні рухові навички. Без підготовки тіла до фізичних навантажень неможливо досягнути пластичності, оскільки саме поступове оволодіння власним тілом дає потужний результат у майбутньому на сцені.

Зі свого боку, пластична культура – це одна з ознак професійної майстерності, що необхідна майбутньому акторові для успішної роботи над створенням повноцінного сценічного образу, перетворення актора на виконавця під час створення образу дійової особи п'єси.

Важливість пластичного виховання підкреслював Ф. Дельсарт – французький теоретик мистецтва, який науково обґрунтував правила сценічної вираз-

ності, створивши гармонійний механізм взаємозв'язків у системі “тіло – емоції – думки”, що отримав назву “курс прикладної естетики”, або “система виразності” [9]. На необхідності розвитку пластичної майстерності майбутніх акторів наголошують О. Абрамович [1], Ю. Гончаренко [3], В. Гончаров [4]. Погоджуємося з Ю. Старостіним у тому, що сценічний рух є профільною складовою процесу виховання пластичної культури майбутніх акторів [8, 201–204].

Повністю поділяємо погляди О. Абрамович, А. Кудренко з приводу того, що “сценічна пластика в контексті акторської майстерності розглядається як комплекс спеціальних знань, сукупність фізичних умінь, навичок і психологічних якостей актора, моральних та естетичних категорій, що сприяє художньому втіленню образу” [1, 173].

Спробуємо представити комплекс принципів, що забезпечують процес формування пластичної культури майбутніх акторів. Ми об'єднали їх у три блоки (табл. 1).

Вочевидь, що виокремлені принципи, як структурні компоненти професійної діяльності актору театру і процесу його підготовки перебувають у логічній послідовності, взаємозв'язку, єдності, а розподіл за блоками має умовний характер.

Таблиця 1

**Принципи формування пластичної культури
майбутніх фахівців спеціальності 026 Сценічне мистецтво**

Групи принципів	Змістове наповнення
Принципи, що забезпечують фізіологічний блок підготовки майбутніх акторів	1) саморегуляція – розслаблення і концентрація окремих груп м'язів; 2) правильна постава; 3) ритмічність і координація рухів; 4) гармонізація взаємодії всіх частин тіла; 5) максимальний розвиток можливостей людського тіла
Спеціальні принципи формування емоційно-образного мислення	1) артистизм виконання; 2) пластична виразність; 3) музичність; 4) образність (алегоричність, метафоричність); 5) пластична трансформація
Принципи, спрямовані на формування сценічного образу	1) драматургічна логіка; 2) переклад вербального завдання мовою пластичної дії; 3) синтетичність пластичних видів мистецтва; 4) динаміка пластичного розв'язання сценічного образу; 5) динаміка сценічного втілення образу

Ми переконані, що для формування пластичної майстерності майбутніх фахівців спеціальності 026 Сценічне мистецтво в освітній програмі необхідно впроваджувати спеціальні, професійно орієнтовані “театральні” дисципліни, що формуватимуть й виховуватимуть їхній тілесний апарат. Йдеться про психофізичний тренінг, заснований на “методі психофізичних дій”.

Сучасні дослідження [2; 4] дають підставу стверджувати, що засоби фізичної активності позитивно впливають на розвиток рухових і морально-вольових якостей майбутніх фахівців галузі знань 02 Культура і мистецтво. До основних фізичних якостей, необхідних для освоєння сценічних умінь і навичок актора, відносять силу, швидкість, витривалість, гнучкість, координацію тощо. Наприклад, сила як фізична

якість необхідна для виконання сценічних стрибків, різних побутових процесів і спеціальних трюків. Такий трюк, як підйом тіла із землі та перенесення його, може бути переконливо зіграний, якщо в актора вистачить на це сили. Складні сценічні трюки, робота з партнерами, предметним середовищем, а також різні драматичні дії на театральному майданчику іноді вимагають швидкого реагування, крім того, на сцені можуть виникати непередбачені ситуації. Результат самого спектаклю може залежати від швидкості реакції та швидкісних можливостей самого актора.

Займаючись із майбутніми акторами, необхідно дати їм відчути, наскільки важливим є так званий малюнок поз, жестів і рухів для створення повноцінного сценічного образу. Мистецтво пластики, на нашу думку, має органічно поєднувати елементи танцю й пантоміми зі звичайними жестами, створюючи органічність форм. Заняття з психофізичного тренінгу сприяють формуванню у майбутніх фахівців спеціальності 026 Сценічне мистецтво пластичної уяви, за допомогою якої абстрактні ідеї, відчуття та емоції трансформуються у конкретні пластичні форми, що здатні існувати у часі й просторі.

Ми переконані, що на заняттях із психофізичного тренінгу важливо донести до студентів уявлення про нерозривний зв'язок пластики зі звуком і світлом, оскільки саме світлозвукова партитура спектаклю народжує в актора природний імпульс, що виражається у певному русі. Пластика є найвищою формою акторської творчості, через неї можна передати як стан душі, так і суто біологічну характерність образу.

Процес залучення здобувачів фахової передвищої освіти до пластичного мистецтва має розпочинатися зняттям блокування з природних реакцій, яке створює у людини соціальне середовище. Оскільки людина постійно перебуває в соціумі, поступово вона звикає приховувати свої справжні почуття і в результаті втрачає можливість їх прояву через органічну пластичну реакцію. Психофізичний тренінг, на нашу думку, дає змогу зняти ці обмеження та повернути тілу людини природність і фізичну свободу.

Сьогодні існують різні види психофізичного тренінгу, які, зі свого боку, виконують різні завдання. На думку вітчизняних дослідників [2], вони можуть бути пов'язані із формуванням умінь і навичок тренувати окремі елементи сценічної дії, розвитком акторських здібностей, навчанням саморегуляції, створенням комфортного самопочуття актора тощо. При цьому кожен психофізичний тренінг унікальний. Ефективність психофізичного тренінгу залежить, по-перше, від індивідуального підбору вправ, спрямованих на формування і розвиток певних характеристик майбутніх акторів (якостей, умінь і

навичок), по-друге, від усвідомленого, доцільного та творчого їх виконання.

Погоджуємося із В. Богатирьовим у тому, що “тренінг є неодмінною умовою самовдосконалення актора, розширення його творчого діапазону, збагачення виразних засобів” [2, 14]. З-поміж різних видів тренінгу нам імпонує саме психофізичний, спрямований на відновлення в людині природної форми експресії та підвищення ступеня впевненості в органічності власних рухів. Крім того, відбувається посилення відчуття власного тіла й одночасно виникає глибокий контакт з партнерами.

Для відновлення цілісності, єдності психофізичного апарату актора не менш важливим є вдосконалення його здатності реагувати на найменші зміни у зовнішньому світі. Це пов'язано з тим, що цілісність людини проявляється на сцені, як і в житті у формі її виразних реакцій на зміни у зовнішньому середовищі (обставини, події, дії партнерів тощо).

Метою психофізичного тренінгу для майбутніх акторів має бути така тілесна підготовка, яка б дала можливість здійснювати процес перетворення. Йдеться про втілення як у житті, так і на сцені, що передбачає природний відгук тіла на зміни у внутрішньому житті. Перевтілення передбачає ще один крок у процесі створення сценічного образу – навмисне вольове освоєння “ролі” та її внутрішнє наповнення.

Специфічною особливістю психофізичного тренінгу є те, що комплекси ритмічної гімнастики складено із вправ, які сприяють підвищенню рівня розвитку психофізичних та естетичних здібностей майбутніх акторів. Запропоновані вправи виконуються у спеціально створеній безпечній обстановці у поєднанні зі словами й ігровими елементами, що дає змогу більш повно розкрити руховий потенціал здобувачів фахової передвищої освіти, підвищити рівень їхньої мотивації до формування й розвитку пластичної культури, майстерності актора. Це пов'язано з тим, що специфіка акторської діяльності передбачає одночасне поєднання руху і мови.

У процесі дослідження встановлено, що психофізичний тренінг має відповідати рівню підготовленості здобувачів фахової передвищої освіти та бути заснований на засадах теорії навчання й виховання. Перші тренінгові заняття пропонуємо проводити у вигляді комплексів ритмічної гімнастики. Вони повинні мати адаптивний характер. Поступово, комплекси ритмічної гімнастики мають займати підготовчу та початок основної частини тренінгового заняття. На кожному такому занятті необхідно відводити час для вивчення основних програмних вправ освітньої компоненти “Пластичне виховання”.

Поступово до занять з психофізичного тренінгу додаються пластичні етюди. Зупинимося на характеристиці ознак пластичного етюду (номеру). Його треба вигадувати так, щоб через пластику тіла, рухів,

жестів, поз, міміки була виражена думка та задане почуття. Це також є одним із критеріїв оцінки рівня пластичної культури. У вибраних запропонованих обставинах студенти повинні грати не самих себе, а вигадані ними образи людей різного віку, внутрішнього складу та зовнішнього вигляду, різних професій тощо.

Існують різні види пластичних етюдів, за допомогою яких можна формувати пластичну культуру майбутніх акторів, зокрема:

1) пластичні етюди для розвитку зору (пошук вимикача у темній кімнаті зобов'язує студента знаходити відповідну пластику);

2) етюди на слух;

3) етюди на нюх;

4) етюди на дотик;

5) пластичні етюди на різноманітні людські почуття й якості (любов, ненависть, ревності, заздрість, відданість, підступність, хитрість, щирість, підлість, зрада, вірність, обов'язок тощо);

6) етюди для розвитку жестів;

7) етюди для розвитку уваги та зорової пам'яті;

8) етюди на композицію;

9) етюди на імпровізацію.

Важливо зазначити, що пластичні етюди змушують працювати уяву майбутнього актора, розвивають творчий дар, виробляють паралельно з основами акторської майстерності навички застосування законів драматургії. На етюдах здобувачі фахової передвищої освіти пізнають на практиці прийоми та методи акторської гри, тобто акторську майстерність, поняття "пластичний образ", "характер", "маска", "дія". Окрім того, розвивають уміння працювати з виконавцями, ставити чіткі й смислові завдання та добиватися їх виконання. Уся робота над пластичними етюдами проводиться під постійним контролем викладача-тренера, який спрямовує цей процес від задуму до кінцевого втілення. Ця робота ведеться від простого до складного, від простих фізичних (осмислених) дій до побудови сюжетних пластичних етюдів з чіткою графікою пластичного тексту.

Студентам на заняттях з психофізичного тренінгу необхідно відчувати й усвідомлювати значення використання м'язового комплексу, з яким вони мають справу в процесі пластичної дії у зіставленні слухових вражень (музичних) і м'язових відчуттів, напрацьовуючи при цьому м'язову пам'ять. Ці напрацювання вимагають тривалого часу і серйозного рухового (ритмічного, танцювально-пластичного) тренування м'язів, міміки обличчя і роботи всього корпусу. Такі вправи вдосконалюють поставу, зміцнюючи м'язи спини й живота. За допомогою такої гімнастики тренується увесь кістковозв'язковий апарат майбутнього актора.

У процесі дослідження ми прийшли до розуміння того, що важливим компонентом психофізичного тренінгу для майбутніх акторів є техніка імпровіза-

ції. Насамперед, це техніка релаксації та усвідомлення власного тіла, більш тонкого відчуження внутрішніх сигналів, імпульсів руху, відчуття партнера, простору й часу як елементів, що створюють пластичну композицію. Імпровізація вимагає зміни мислення, особливого ставлення до свого тіла, особистої історії, внутрішніх імпульсів, які стають у якомусь сенсі, "співавторами" імпровізаційної пластичної мови.

Особливо важливе значення у процесі формування пластичної культури майбутніх фахівців спеціальності 026 Сценічне мистецтво має аналіз взаємовідносин щодо умовності пластичного мистецтва та його правдивості. У пластичних видах мистецтва зміни, порушення пропорцій, пластичне моделювання світу стає умовою його пізнання, оскільки зовнішня оболонка, життєва форма часом приховує глибинний сенс буття.

Висновки. У процесі дослідження ми прийшли до усвідомлення того факту, що психофізичний тренінг дає змогу суттєво поліпшити загальні показники фізичних якостей майбутніх акторів, силову витривалість м'язів верхнього плечового пояса, швидко-силову витривалість ніг, спеціальної координації, рівноваги, ритмічності, пластичності, загальної витривалості, гнучкості тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамович О., Кудренко А. Теоретико-методологічні аспекти пластичної виразності в майстерності актора. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтва. Серія: Сценічне мистецтво.* 2020. № 3 (2). С. 165–179.

2. Богатирьов В. Психофізичний тренінг у формуванні професійної майстерності актора. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1.2019.pdf#page=13>

3. Гончаренко Ю.В., Лазько А.Г. Умови формування пластичної майстерності майбутніх акторів у процесі хореографії. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки.* 2018. № 1 (30). С. 81–86.

4. Гончаров В.М. Оптимізація розвитку пластичної майстерності майбутніх акторів засобами сценічного руху. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки.* 2018. № 1 (30). С. 86–90.

5. Ігнатська Н.М. Тренінг у процесі занять зі сценічного руху. *Культура України.* 2022. № 76. URL: <http://ku-khsac.in.ua/article/view/261272>

6. Наказ Міністерства культури та інформаційної політики України : Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти за спеціальністю 026 "Сценічне мистецтво". № 414. від 10 червня 2021 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2021/06/23/026.Stsenichne.mystetstvo.23.06.pdf>

7. Психофізичний тренінг акторської майстерності : методичні рекомендації для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації. Спеціальність "Театральне мистецтво" / укладач В.В. Семенцов. Київ : Фірма ІНКОС, 2006. 36 с.

8. Старостін Ю. Акторський тренінг: його зміст та основа. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І.К. Карпенка-Карого*. 2016. № 19. С. 201–204.

9. Шкарабан М.М. Система виразності Франсуа Дельсарта в контексті світових сценічних мистецтв: дис. ... канд. мист-ва : 17.00.01 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2006. 201 с.

REFERENCES

1. Abramovych, O. & Kudrenko, A. (2020). Teoretyko-metodolohichni aspekty plastychnoi vyraznosti v maisternosti aktora [Theoretical and methodological aspects of plastic expressiveness in the actor's skill]. *Bulletin of the Kyiv National University of Culture and Arts. Series: Performing arts*. No. 3 (2). pp. 165–179. [in Ukrainian].

2. Bohatyrov, V. (2019). Psykhofizychnyi treninh u formuvanni profesiinnoi maisternosti aktora [Psychophysical training in the formation of the actor's professional skills]. Available at: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1.2019.pdf#page=13> [in Ukrainian].

3. Honcharenko, Yu.V. & Lazko, A.H. (2018). Umovy formuvannya plastychnoi maisternosti maibutnikh aktoriv u protsesi khoreohrafiï [Conditions for the formation of plastic skills of future actors in the process of choreography]. *Bulletin of Zaporizhzhya National University. Pedagogical sciences*. No. 1 (30). pp. 81–86. [in Ukrainian].

4. Honcharov, V.M. (2018). Optyimizatsiia rozvytku plastychnoi maisternosti maibutnikh aktoriv zasobamy stsenichnoho rukhu [Optimizing the development of plastic skill of future actors by means of stage movement]. *Bulletin of Zaporizhzhya*

National University. Pedagogical sciences. No. 1 (30). pp. 86–90. [in Ukrainian].

5. Ihnatieva, N.M. (2022). Treninh u protsesi zaniat zi stsenichnoho rukhu [Training during stage movement classes]. *Culture of Ukraine*. No. 76. Available at: <http://ku-khsac.in.ua/article/view/261272> [in Ukrainian].

6. Nakaz Ministerstva kultury ta informatsiinoi polityky Ukrainy (2021). Pro zatverdzhennia standartu fakhovoi peredvyshchoi osvity za spetsialnistiu 026 "Stsenichne mystetstvo" [About the approval of the standard of professional preliminary education in the specialty 026 "Scenic Art"]. No. 414. June 2021. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Fakhova%20peredvyshcha%20osvita/Zatverdzeni.standarty/2021/06/23/026.Stsenichne.mystetstvo.23.06.pdf> [in Ukrainian].

7. Sementsov, V.V. (2006). Psykhofizychnyi treninh aktorskoï maisternosti: Metodychni rekomendatsii dlia vyshchykh navchalnykh zakladiv kultury i mystetstv I–II rivniv akredytatsii. Spetsialnist "Teatralne mystetstvo" [Psychophysical training of acting skills: Methodological recommendations for higher educational institutions of culture and arts of I–II levels of accreditation. Specialty "Theatrical Art"]. Kyiv, 36 p. [in Ukrainian].

8. Starostin, Yu. (2016). Aktorskyi treninh: yoho zmist ta osnova [Actor training: its content and basis]. *Scientific bulletin of the Kyiv National University of Theater, Cinema and Television named after I.K. Karpenko-Karyi*. No. 19. pp. 201–204. [in Ukrainian].

9. Shkaraban, M.M. (2006). Systema vyraznosti Fransua Delsarta v konteksti svitovykh stsenichnykh mystetstv [Francois Delsart's expressive system in the context of world performing arts]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 201 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 04.01.2024

"Бути простим – це найкраще у світі".

*Гілберт Кім Честертон
англійський письменник, філософ*

"Коли ти твердо йдеш шляхом, яким почав іти, то, на мою думку, ти щасливий".

*Григорій Сковорода
український філософ, педагог*

"Кожний новий крок на шляху прогресу дає нову надію і пов'язаний із подоланням нових труднощів".

*Клод Леві-Строс
французький антрополог, етнограф, соціолог і культуролог*

"Секрет майстерності в тому, що секрету немає, є просто-напросто талант".

*Ірина Вільде
українська письменниця*

